

טבת תשע"ט

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

ושמי ה' לא נודעתי להם

לפרשת וארא (על פי שיעורים של הרב גד אלדד והרב יהודה ראק)

שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם: וַיֹּאמֶר עוֹד אֶ-לֵהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' א-לֵהִי אֲבֹתֵיכֶם א-לֵהִי אֲבֹרְהֶם א-לֵהִי יִצְחָק וֵא-לֵהִי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֵלֶם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דֹּר: לֵךְ וְאֶסְפַּת אֶת זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' א-לֵהִי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֶל-הִי אֲבֹרְהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד פְּקֻדָּתַי אֲתָכֶם וְאֵת הָעֲשׂוּי לְכֶם בְּמִצְרַיִם

3. חזקוני - שמות ג', י"ד:

"אהיה אשר אהיה - הראשון שם, והשני פירוש השם, כלומר שמי אהיה, לפי שאהיה ואעמוד לעולמי עולמים בלי תכלה, ושאהיה עמהם שאגאלם מסבלות מצרים, ושם זה של הויה מסר יעקב לבניו כדכתיב והיה ה' עמכם והשיב אתכם וגו' כל מי שיבשר לכם גאולת מצרים בלשון הויה עם בשורת הפקידה תאמינו לדבריו. וכן עשו, כיון שבאו משה ואהרן והזכירו להם שם זה של הויה מיד ויאמן העם כי פקד"

4. רשב"ם - שמות ג', י"ד:

"אם אינך יודע שמי אני אומר לך כי שמי 'אהיה לעולם' ויכול אני לקיים מה שאני מבטיח, ומעתה שאמרתי לך כי שמי 'אהיה'"

5. בראשית ל"ב, ל':

"וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה נָא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לְמֶה זֶה תִּשְׂאֵל לְשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם"

6. שופטים י"ג, י"ז-י"ח:

"וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל מְלֹאָךְ ה' מִי שְׁמֶךָ כִּי יבֹא דְבָרְךָ וְכַבְּדוּךָ. וַיֹּאמֶר לוֹ מְלֹאָךְ ה' לְמֶה זֶה תִּשְׂאֵל לְשְׁמִי וְהוּא פְּלִאִי"

7. שמות ג', י"ב-ט"ו:

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָא-לֵהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָא-לֵהִים עַל הָהָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָא-לֵהִים הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם א-לֵהִי אֲבֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי מֶה שְׁמוֹ אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה

1. שמות ה', כ"ב - ו', ח':

"וַיֹּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר א-דְנִי לְמָה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לְמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְּךָ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה לְפְרַעֲה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחַם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם מֵאֶרְצוֹ:

(ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אֲנִי ה': (ג) וַאֲרָא אֶל אֲבֹרְהֶם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁד-י וְשְׁמִי ה' לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם: (ד) וְגַם הִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מְגֵרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ: (ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֲתֶם וְאִזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי:

(ו) לָכֵן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֲתָכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֲתָכֶם מֵעַבְדֹתֶם וְגִאֲלְתִּי אֲתָכֶם בְּזוֹעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים: (ז) וְלִקְחַתִּי אֲתָכֶם לִי לְעַם וְהִייתִי לְכֶם לֵאלֹקִים וַיִּדְעַתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמוֹצִיא אֲתָכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם: (ח) וְהִבֵּאתִי אֲתָכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְתַת אֹתָהּ לְאֲבֹרְהֶם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה':

2. שמות ג', ד-ט"ז:

"וַיִּקְרָא ה' כִּי סָר לְרֹאוֹת וַיִּקְרָא אֲלֵיו א-לֵהִים מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנִּנִּי... וַיֹּאמֶר ה' רָאָה רְאִיתִי אֶת עֵנִי עִמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֵת צַעֲקֹתֶם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יָדַעְתִּי אֶת מַכְאֲבָיו... וְעַתָּה לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָא-לֵהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָא-לֵהִים עַל הָהָר הַזֶּה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָא-לֵהִים הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם א-לֵהִי אֲבֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי מֶה שְׁמוֹ מֶה אָמַר אֲלֵהֶם: וַיֹּאמֶר א-לֵהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה

הבאשְׁתֶּם אֶת רִיחוֹנוּ בְּעֵינֵי פְרַעָה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתֵת חֶרֶב
בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ”

16. שמות ה' כ"ב-כ"ג:

”וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֶ-דְּנִי לָמָּה הֲרַעַתָּה לְעַם הַזֶּה
לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל פְּרַעָה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ
הֲרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְךָ”

17. שמות ו' ב-ח:

(ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה': (ג) וַאֲרָא
אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וּשְׁמִי ה' לֹא
נִודְעָתִי לָהֶם: (ד) וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתֵת לָהֶם
אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ: (ה) וְגַם
אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָדִים
אִתְּם וְאִזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי:

(ו) לָכֵן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת
סְבֻלוֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתֵם וְגִאֲלֵתִי אֶתְכֶם
בְּזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדִלִים: (ז) וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי
לְעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם
הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלוֹת מִצְרַיִם: (ח) וְהִבֵּאתִי
אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְתֵת אֹתָהּ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֹתָהּ לָכֶם מִנְרֶשֶׁה אֲנִי
ה':

18. בראשית, פרק י"ז:

(א)...וַיֹּרֶא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שְׁדֵי הַתְּהֵלֶךְ
לְפָנַי וְהִיָּה תַמִּים: (ב) וְאַתְּנָה בְרִיתִי בֵינִי וּבֵינְךָ... (ד) אֲנִי
הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ... (ז) וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי בֵינִי וּבֵינְךָ וּבֵין
זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת לָךְ לְאֱלֹהִים
וְלִזְרַעְךָ אַחֲרֶיךָ: (ח) וְנִתַּתִּי לָךְ וְלִזְרַעְךָ אַחֲרֶיךָ אֶת אֶרֶץ
מִגְרִיף אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזַת עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם
לְאֱלֹהִים:

19. בראשית רבה, ל"ח, ח' וו':

תני רבי ישמעאל: אין "שם" אלא עבודת כוכבים. (ח)
אמרו לא כל הימנו לבור לו את העליונים וליתן לנו את
התחתונים, אלא בואו ונעשה לנו מגדל ונעשה עבודת
כוכבים בראשו וניתן חרב בידה ותהא נראית כאילו
עושה עמו מלחמה. (ו)

20. רמב"ן, בראשית, פרק י"א, פסוק ב':

...אבל היודע פירוש שם יבין כוונתם ממה שאמרו
ונעשה לנו שם, וידע כמה השיעור שיזמו במגדל לעשותו
ויבין כל הענין כי חשבו מחשבה רעה...

מָה אָמַר אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר א-לֵהִים אֶל מֹשֶׁה אֱהִיָּה אֲשֶׁר
אֱהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱהִיָּה שְׁלַחְנִי
אֵלֵיכֶם”

8. רבי משה אלשיך שמות ג', י"ד:

”ואמר הוא יתברך, הנה עד כה דברתי לך בהנחת
הקדמתך, שאמרת שבדברך אל ישראל לא תזכיר שום
שם, רק סתם א-להי אבותיכם. והשבתי לך לפי
שיטתך, שאם יאמרו לך מה שמו שתאמר אהיה שלחני.
אך אעיקרא דדינא פירכא, מי הכניסך בתגור זה, למה
תשים בפניהם פתחון פה שישאלו מה שמו. ולא טובה
עצתך, רק כה תאמר אל בני ישראל ה' א-להי אבותיכם.
ובזה לא יאמרו מה שמו, כי כבר הזכרתו אתה”

9. שמות ג', ו':

”וַיֹּאמֶר אֲנִי אֱ-לֹהֵי אַבְיָד אֱ-לֹהֵי אַבְרָהָם אֱ-לֹהֵי יִצְחָק
וְאֱ-לֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מֵהִבִּיט אֶל הָאֱ-
לֹהִים”

10. שמות ג' יג:

”וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱ-לֹהִים הִנֵּה אֲנִי בָא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי
מָה שְׁמוֹ מָה אָמַר אֱלֹהִים”

11. שמות ד', כ"ט-ל"א:

”וַיִּלְךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאסְפוּ אֶת כָּל זַקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ
הָאֵתָה לְעֵינֵי הָעָם: וַיֹּאמְרוּ הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד ה' אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֵינָם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ”

12. שמות ה', א'-ג':

”וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל פְּרַעָה כֹּה אָמַר ה' א-
לֵהי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיְחַגּוּ לִי בַמִּדְבָּר: וַיֹּאמֶר פְּרַעָה
מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמְעֶ בְּקוֹלִי לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת
ה' וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: וַיֹּאמְרוּ אֱ-לֹהֵי הָעִבְרִים
נִקְרָא עֲלֵינוּ נִלְכָּה נָא דַרְךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחָהּ
לֵה' א-לֵהֵינוּ פֶּן יִפְגְּעוּנוּ בַּדְּבָר אוֹ בַחֲרָב”

13. ספורנו:

”לא ידעתי את ה'- לא ידעתי שום נמצא מהוה אחר
אפיסות מוחלט”

14. שמות ה', ו'-ט':

”וַיִּצְוּ פְרַעָה בַיּוֹם הַהוּא אֶת הַנְּגָשִׁים בְּעַם וְאֶת שְׂטָרֵיו
לֵאמֹר: לֹא תֹאסְפוּן לְתֵת תְּבֹן לְעַם לְלַבֵּן הַלְּבָנִים כְּתַמּוּל
שְׁלֹשׁ הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תְּבֹן: וְאֵת מִתְּכַנֵּת הַלְּבָנִים
אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תַּמּוּל שְׁלֹשׁ תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ
מִמֶּנּוּ כִּי נִרְפִים הֵם עַל כֵּן הֵם צַעֲקִים לֵאמֹר נִלְכָּה נִזְבַּחָהּ
לֵא-לֵהֵינוּ: תִּכְבַּד הָעֵבֶדָה עַל הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ כֹה וְאֵל
יִשְׁעוּ בַּדְּבָרֵי שְׂקָר”

15. שמות ה' כ'-כ"א:

”וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן נֹצְבִים לִקְרֹאתֶם בְּצִאתֶם
מֵאֵת פְּרַעָה: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים יָרָא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר